

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ઉત્તરપ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય.

વિરુદ્ધ

ઓમ પ્રકાશ અને અન્યો.

૨૧ જુલાઈ, ૨૦૦૬

[એચ.કે. સેમા, ન્યાયમૂર્તિશ્રી અને એ.કે. માથુર, ન્યાયમૂર્તિશ્રી]

સેવા કાયદો:

વ્યાવસાયિક લાયકાત -- પસંદગીની કલમ -- અર્થઘટન --
હોમિયોપેથિક મેડિકલ ઓફિસર્સ -- ભરતી -- પાત્રતા -- હોમિયોપેથીમાં
ડિગ્રી અથવા ડિપ્લોમા ઈન હોમિયોપેથી -- જોગવાઈ છે કે પસંદગી ડિગ્રી
ધારકોને આપવામાં આવશે -- જ્યારે પસંદગી સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા અને રૂબરૂ
મુલાકાત દ્વારા મૂલ્યાંકન કરાયેલ મેરીટના આધારે કરવામાં આવે છે, ત્યારે

વધારાની લાયકાતને પ્રાધાન્ય આપવાનો અર્થ એ થશે કે અન્ય બાબતો ગુણાત્મક અને માત્રાત્મક રીતે સમાન હશે, વધારાની લાયકાત ધરાવતા લોકોને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે -- તેનો અર્થ એ નથી કે આંતર-મેરીટ અને યોગ્યતાને ધ્યાનમાં લીધા વિના એક જૂથ પસંદગી - કાયદાઓનું અર્થઘટન.

ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્યમાં, હોમિયોપેથિક તબીબી અધિકારીઓની ભરતી કરવા માટે, એક જાહેરાત બહાર પાડવામાં આવી હતી, જેમાં આ પદ માટેની લાયકાત "હોમિયોપેથીમાં માન્ય ડિગ્રી" અથવા "હોમિયોપેથીમાં માન્ય ડિપ્લોમા" તરીકે ઉલ્લેખિત હતી, જેમાં જોગવાઈ હતી કે ડિગ્રી ધારકોને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે. જાહેર સેવા આયોગે ડિગ્રી ધારકો તેમજ ડિપ્લોમા ધારકોની ભલામણ કરી હતી. જે ડિગ્રીધારકોના નામ પસંદગીની યાદીમાં સ્થાન ન મળ્યું તેમણે હાઈકોર્ટમાં અનેક રિટ અરજીઓ દાખલ કરી. મુખ્ય ચુકાદો સિવિલ પરચૂરણ ૧૯.૭.૧૯૯૬ પર આપવામાં આવ્યો હતો. રીટ પીટીશન નં.૧૦૧૭૫/૧૯૯૪. તે ચુકાદાને પડકારવામાં આવ્યો નથી, તેથી તે અંતિમ બન્યો. ત્યારબાદ ઉપરોક્ત ચુકાદાને અનુસરીને, હાઈકોર્ટે રિટ અરજીઓના બેચનો નિર્ણય લીધો જેમાં કહેવામાં આવ્યું હતું કે પસંદગી કલમને ધ્યાનમાં રાખીને, ડિપ્લોમા ધારકો કરતાં ડિગ્રી ધારકોને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે, જેમાં, ડિપ્લોમા ધારકોને ફક્ત ત્યારે જ ધ્યાનમાં લેવાશે જ્યાં ડિગ્રી ધારકો જરૂરી સંખ્યામાં ઉપલબ્ધ ન હોય.

રાજ્ય સરકાર દ્વારા હાલની અપીલમાં આ અનુગામી આદેશોને પડકારવામાં આવ્યા છે.

અપીલોનો નિકાલ, કોર્ટ.

ઠરાવાયુ:૧.૧. હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા પસંદગીના કલમનું અર્થઘટન આ કોર્ટ દ્વારા કેસોના સમૂહમાં આપવામાં આવેલા નિર્ણય સાથે સુસંગત છે, જેનો અર્થ એ છે કે જ્યારે પસંદગી સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા અને ઇન્ટરવ્યુ દ્વારા મૂલ્યાંકન કરાયેલ મેરીટના આધારે કરવામાં આવે છે, ત્યારે વધારાની લાયકાતને પ્રાધાન્ય આપવાનો અર્થ એ થશે કે ગુણાત્મક અને માત્રાત્મક રીતે સમાન હોવા છતાં, વધારાની લાયકાત ધરાવતા લોકોને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે. ઇન્ટર સે મેરીટ અને યોગ્યતાને ધ્યાનમાં લીધા વિના, તેનો અર્થ એન બ્લોક પસંદગી નથી. તે ઉપરાંત, આ કોર્ટે સતત એવું ઠરાવ્યું છે કે, ઉમેદવારનું નામ મેરિટ લિસ્ટમાં સામેલ થવાથી નિમણૂકનો કોઈ અસમર્થનીય અધિકાર મળતો નથી. તેથી, કમિશન દ્વારા પ્રતિવાદીઓની પસંદગી કરવામાં આવી ન હોવા છતાં, હાઈકોર્ટે નિર્દેશો જારી કરીને પોતાને ખોટી દિશામાં દોરી છે.[૭૮૯-એફ-૭; ૮૦૧-સી-ડી]

સચિવ (આરોગ્ય) આરોગ્ય વિભાગ અને પરિવાર અને કલ્યાણ વિરુદ્ધ.
ડૉ.અનિતા પુરી, [૧૯૯૬] ૬ એસસીસી ૨૮૨; સચિવ, એ.પી. જાહેર સેવા
આયોગ વિરુદ્ધ વાય.વી.વી.આર. શ્રીનિવાસુલુ, (૨૦૦૩) ૫ એસસીસી ૩૪૧;
શંકરસન સાશ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ, એ.આઈ.આર (૧૯૯૧) એસસી ૧૬૧૨
અને કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ ચંદીગઢ વિરુદ્ધ દિલબાગ સિંહ, (૧૯૯૩) એસસીસી
૧૫૪ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૨.૧. તા.૧૯/૦૭/૧૯૯૬ ના રોજ દિવાની પરચૂરણ રિટ પિટિશન
નં.૧૦૧૭૫/૧૯૯૪ માં હાઈકોર્ટના ચુકાદાનું પાલન અપીલના તાત્કાલિક
બેચમાં થયા પછી કરવામાં આવ્યું હતું અને તેથી, તે સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર
હોવાથી, તેને પણ બાજુ પર રાખવું જોઈએ, તેવી દલીલ સ્વીકારી શકાતી નથી.
સૌપ્રથમ, તા.૧૯/૦૭/૧૯૯૬ ના ચુકાદા સામે અપીલ કરવામાં આવી નથી
અને તે હવે અમલમાં મુકાઈ ગયો છે અને તેને અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું
છે. બીજું, દિવાની પરચૂરણ રિટ પિટિશન નં.૧૦૧૭૫/૧૯૯૪ અને તેના
બેચમાં રિટ અરજદારો, જેને હાઈકોર્ટે તા.૧૯/૦૭/૧૯૯૬ ના ચુકાદામાં મંજૂરી
આપી હતી, તે આ કોર્ટ સમક્ષ હાજર નથી. જોકે, તા.૧૯/૦૭/૧૯૯૬ ના રોજ
હાઈકોર્ટના ચુકાદા પછીના આદેશો, જે આ સિવિલ અપીલોમાં ફગાવી દેવામાં
આવ્યા છે, તેને રદ કરવામાં આવે છે.[૮૦૧-જી-એચ; ૮૦૨-એ-બી]

સમીક્ષા અરજી નં.૭૩(ડબલ્યુ)/૧૯૯૮ અને અલ્હાબાદ ખાતેની અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટ ખાતે સી.એમ.ડબલ્યુ.પી. નં.૪૯૨૩/૧૯૯૭ અને સી.એમ.ડબલ્યુ.પી. નં.૧૨૩૧/૧૯૯૬ માં અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટ, લખનૌ બેન્ચ, લખનૌના તા.૧૧/૦૮/૧૯૯૮ અને તા.૦૩/૧૧/૧૯૯૮ ના ચુકાદા અને આદેશથી.

સાથે

સી.એ. નં.૫૭૬૧-૫૭૬૩/૦૨, સી.એ. નં.૫૭૬૫-૫૭૬૬/૦૨, સી.એ. નં.૫૭૬૦/૦૨, સી.એ. નં.૫૭૬૪/૦૨, સી.એ. નં.૩૦૭૮/૨૦૦૬ @ એસએલપી (સી) નં.૨૪૭૧૦ ઓફ ૨૦૦૨, સી.એ. નં.૩૦૮૭/૨૦૦૬ @ એસએલપી (સી) નં.૨૪૧૮૮/૦૨, સી.એ. નં.૭૦૧૩/૦૪, સી.એ. નં.૧૭૪/૦૫, સી.એ. નં.૨૭૫/૦૫, સી.એ. નં.૨૭૬/૦૫, સી.એ. નં.૨૭૮/૦૫, સી.એ. નં.૧૧૮૦/૦૫, સી.એ. નં.૧૧૮૧/૦૫, સી.એ. નં.૧૧૮૨/૦૫, સી.એ. નં.૧૧૮૩/૦૫, સી.એ. નં.૨૭૩૪/૦૫ અને સી.એ. નં.૭૫૩૩/૨૦૦૫.

હાજર રહેલા પક્ષો તરફ ડૉ.પી.જી. પડિયા, પ્રદીપ મિશ્રા, ટી. મહિપાલ, વિભાકર મિશ્રા, પંકજ સિંઘ, મુકેશ વર્મા, કે.એલ. જંજાણી, શૈલકુમાર ઢિવેદી,

જી.વી. રાવ, વિજય કુમાર, ભારતી ત્યાગી, વિશ્વજીત સિંહ, ડૉ.સુમંત ભારદ્વાજ, એસ. દાતાર, મૃદુલા રે ભારદ્વાજ, કે.એલ. તનેજા, ટી.એન. સિંઘ, રાકેશ કે. ખન્ના, ડૉ. રશિમ ખન્ના, સુનિતા આર. શર્મા, રાહુલ બંસલ, શિખા સપરા, સુનિતા સિંહ, આભા આર. શર્મા, અનુરાગ દુબે, અમિત દુબે, વિકાસ કલકર અને આતિષી દીપાંકર.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

એચ.કે.સેમા, ન્યાયમૂર્તિશ્રી. એસ.એલ.પી (સી) નં.૨૪૭૧૦ અને ૨૪૧૮૯/૨૦૦૨ માં વિલંબ માફ કરવામાં આવ્યો અને પરવાનગી આપવામાં આવી.

સી.એ. નં.૫૭૬૫-૫૭૬૬/૨૦૦૨ માં અમલીકરણ માટે આ.ઇ. નં.૩-૪/૨૦૦૧ અને હસ્તક્ષેપ માટે આ.ઇ. નં.૭-૮/૨૦૦૪ નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

આ અપીલોનો સમૂહ હકીકત અને કાયદાનો એક સામાન્ય પ્રશ્ન ઉઠાવે છે અને તેથી આ સામાન્ય ચુકાદા દ્વારા તેનો નિકાલ કરવામાં આવી રહ્યો છે.

સંક્ષિપ્તતા ખાતર અમે સિવિલ અપીલ નં.૫૭૫૭-૫૭૫૮/૨૦૦૨ માંથી હકીકતો લઈ રહ્યા છીએ.

હકીકતો બોજારૂપ છે. અતિશયતા ટાળીને કેટલીક હકીકતો સંભળાવવામાં આવે છે. આ સમગ્ર વિવાદ ઉત્તર પ્રદેશ પબ્લિક સર્વિસ કમિશન (હવે પછી યુપીપીએસસી તરીકે ઓળખાશે) દ્વારા હોમિયોપેથીના મેડિકલ ઓફિસર્સ માટે કરવામાં આવેલી પસંદગીની આસપાસ છે.

તા.૨૨/૦૩/૧૯૮૬ ના રોજની જાહેરાત અને તા.૧૪/૧૧/૧૯૮૭ ના રોજના શુદ્ધિપત્ર અનુસાર, યુપીપીએસસી દ્વારા હોમિયોપેથિક તબીબી અધિકારીઓની ૩૯૦ જગ્યાઓ ભરવા માટે જાહેરાત આપવામાં આવી હતી. અન્ય સામાવાળા સાથે, તા.૨૩/૧૦/૧૯૯૦ ના રોજ ઇન્ટરવ્યુ લેવાયેલી જગ્યાઓ માટે પણ અરજી કરવામાં આવી હતી. આ નિમણૂકો મૌખિક રૂબરૂ મુલાકાત અને દરેક ઉમેદવારની લાયકાતના આધારે આપવામાં આવનારા ગુણના આધારે થવાની હતી.

એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે, સામાવાળાઓ હોમિયોપેથિક મેડિસિન અને સર્જરી (બી.એચ.એમ.એસ) માં સ્નાતકની ડિગ્રી ધરાવે છે.એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે, તેઓએ ૧૯૮૫માં આગ્રા યુનિવર્સિટી સાથે જોડાયેલી હોમિયોપેથિક મેડિકલ કોલેજમાંથી સરકારી હોસ્પિટલો અને જાહેર આરોગ્ય

કેન્દ્રોમાં એક વર્ષની ફરજિયાત રૂટિન ઈન્ટર્નશિપ સહિત પાંચ વર્ષનો અભ્યાસક્રમ પૂર્ણ કર્યો છે.

વાસ્તવિક વિવાદને પરિપ્રેક્ષ્યમાં સમજવા માટે, ઉત્તર પ્રદેશ હોમિયોપેથિક તબીબી સેવા નિયમો, ૧૯૯૦ (ટૂંકમાં નિયમો) ના નિયમ ૮ ની જરૂરિયાત મુજબ જાહેરાતમાં ઉલ્લેખિત જરૂરી લાયકાત ધ્યાનમાં લેવી જરૂરી છે.

"૮.શૈક્ષણિક લાયકાત:-

સેવામાં સીધી ભરતી માટેના ઉમેદવાર પાસે:-

૧. હોમિયોપેથિકમાં માન્ય ડિગ્રી, જેનો અભ્યાસ સમયગાળો તેના અભ્યાસક્રમ મુજબ પાંચ વર્ષથી ઓછો ન હોય.

અથવા

હોમિયોપેથીમાં માન્ય પ્રાપ્ત ડિપ્લોમા, જેનો અભ્યાસક્રમ તેના અભ્યાસક્રમ મુજબ ચાર વર્ષથી ઓછો ન હોય.

જો કે ડિગ્રી ધારકોને પ્રાથમિકતા આપવામાં આવશે.

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

II. અરજદાર હોમિયોપેથિક મેડિકલ બોર્ડ, ઉત્તર પ્રદેશમાં યોગ્ય રીતે નોંધાયેલ હોવો જોઈએ.

ઉપરોક્ત નિયમો પરથી એ વાત સ્પષ્ટ થાય છે કે, જરૂરી લાયકાત ઉપરાંત એક જોગવાઈ ઉમેરવામાં આવી છે કે, "ડિગ્રી ધારકોને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે".

વાસ્તવિક વિવાદ એ જોગવાઈથી શરૂ થાય છે કે "ડિગ્રી ધારકોને પસંદગી આપવામાં આવશે".

કુલ ૩૯૦ બેઠકો માટે, ૭૧૬ ડિગ્રી ધારકોએ અરજી કરી હતી, જેમાંથી ૫૬૫ ઉમેદવારો રૂબરૂ મુલાકાત માટે લાયક ઠર્યા હતા અને તેમાંથી ૧૦૯ ઉમેદવારોની ભલામણ અને નિમણૂંક કરવામાં આવી હતી. આ જગ્યાઓ માટે કુલ ૪૨૩૯ ડિપ્લોમા ધારકોએ અરજી કરી હતી, જેમાંથી ૧૯૮૯ને રૂબરૂ મુલાકાત માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને ૩૦૨ ઉમેદવારોની ભલામણ કરવામાં આવી હતી. જનરલ કેટેગરીમાં ડિપ્લોમા ધારકો જેમણે ૪૯% ગુણ

મેળવ્યા હતા, તેમને રૂબરૂ મુલાકાત માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા, જ્યારે પછાત વર્ગના ઉમેદવારોના કિસ્સામાં ૪૮.૭% ગુણ મેળવ્યા હતા, તેમને રૂબરૂ મુલાકાત માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા. તા.૧૯/૦૭/૧૯૯૬ ના રોજ નિકાલ કરાયેલી દીવાની પરચૂરણ રિટ પિટિશન નં.૧૦૧૭૫/૧૯૯૪ માં હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા મુખ્ય ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હતો. તા.૧૯/૦૭/૧૯૯૬ ના રોજ ડિવિઝન બેન્ચનો દીવાની પરચૂરણ રિટ પિટિશનમાં આપેલો ચુકાદો અપીલકર્તાઓ દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો નથી અને તેથી તેને અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું છે. આ અપીલોમાં જે અપીલ કરવામાં આવી છે, તે તા.૧૯/૦૭/૧૯૯૬ ના રોજ દીવાની પરચૂરણ રિટ પિટિશન નં.૧૦૧૭૫ અને ૧૯૯૪ ના બેચમાં આપેલા નિર્ણય બાદ હાઈકોર્ટના અનુગામી આદેશ છે.

નિર્વિવાદપણે, સામાવાળાઓ જાહેરાતમાં દર્શાવેલ જરૂરી લાયકાત ધરાવતા ડિગ્રી ધારકો હતા. વિવાદનું મુળ જોગવાઈની આસપાસ કેન્દ્રિત છે. સામાવાળાઓ/રિટ અરજદારોએ હાઈકોર્ટ સમક્ષ દલીલ કરી હતી કે, ડિગ્રી ધારકોને આવી પસંદગી આપવામાં આવી નથી અને તેમને ડિપ્લોમા ધારકો સાથે જોડવામાં આવ્યા હતા અને આયોગ દ્વારા તેમને આ રીતે ગણવામાં આવ્યા હતા. સામાવાળાઓએ રિટ અરજીમાં સમગ્ર પસંદગીને પડકારી હતી, કારણ કે તે જાહેરાતમાં દર્શાવેલ લાયકાતોથી વિપરીત છે. પસંદગી ચાલીને મનસ્વીતાના

આધારે પણ પડકારવામાં આવી છે કારણ કે સામાવાળાઓ/રિટ અરજદારોના મતે પસંદગી કલમને સંપૂર્ણપણે અવગણવામાં આવી હતી. અપીલકર્તાઓ દ્વારા હાઈકોર્ટ સમક્ષ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, કુલ ૩૯૦ બેઠકો ભરવાનો ગુણોત્તર ૧ થી ૮ ના ગુણોત્તરમાં હતો. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, કુલ ૩૯૦ બેઠકો ભરવા માટે, ૨૫૫૪ ઉમેદવારોને ઇન્ટરવ્યુ માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા, જેમાંથી ૧૯૮૯ ડિપ્લોમા ધારકો હતા અને ૫૬૫ ડિગ્રી ધારકો લાયક ઠર્યા હતા.

અપીલકર્તાઓના દાવાને રદ કર્યા પછી, હાઈકોર્ટે પસંદગી કલમનું અર્થઘટન નીચે મુજબ કર્યું છે:—

"જો આપણે પસંદગી કલમ વાંચીએ, જેનો સામાન્ય શાબ્દિક અર્થ થાય, તો ડિપ્લોમા ધારકો કરતાં ડિગ્રી ધારકોને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે, જેમ કે જાહેરાતમાં જ સમજાવવામાં આવ્યું છે, એટલે કે ડિપ્લોમા ધારકોને ફક્ત ત્યારે જ ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે જ્યારે ડિગ્રી ધારકો જરૂરી સંખ્યામાં ઉપલબ્ધ ન હોય. જાહેરાતમાં આપેલા સ્પષ્ટીકરણ કલમમાં આ શબ્દોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. આ શબ્દો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે જો ડિગ્રી ધારકો જરૂરી સંખ્યામાં ઉપલબ્ધ ન હોય, તો જ ડિપ્લોમા ધારકોને

ધ્યાનમાં લેવાશે.તેથી, ડિગ્રી ધારકોને આપવામાં આવતી પસંદગીને ધ્યાનમાં લેતી વખતે તેમને એકસાથે જોડવામાં કોઈ તર્કસંગતતા નહોતી.

હાઈકોર્ટે અપીલકર્તાઓની સતત દલીલને નકારી કાઢી હતી કે, અહીં રિટ અરજદારો/સામાવાળાઓ પણ રૂબરૂ મુલાકાત માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને તેમને જગ્યા માટે પસંદ કરવામાં આવ્યા ન હતા.

જોકે, જાહેરાતમાં સૂચવ્યા મુજબ પસંદગી કલમના અર્થઘટનના ઉપરોક્ત તર્ક પર હાઈકોર્ટ નીચેના નિષ્કર્ષ પર આવી છે:

"કેસના તથ્યો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતા, અમને એવું માનવા માટે કોઈ ખચકાટ અનુભવતા નથી કે, આયોગે હોમિયોપેથિક તબીબી અધિકારીના પદ માટે પસંદગી કરવામાં અત્યંત મનસ્વી અને ગેરવાજબી રીતે કામ કર્યું. જાહેર સેવા આયોગ જેવી બંધારણીય સંસ્થા પાસેથી જાહેર રોજગારનો વિચાર કરતી વખતે આટલી હળવી રીતે કાર્ય કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવતી નથી. આયોગ દ્વારા કરવામાં આવેલી સંપૂર્ણ પસંદગીને રદ કરવામાં અમને કોઈ ખચકાટ ન હોત, પરંતુ જાહેર હિતને ધ્યાનમાં રાખીને અને એ પણ ધ્યાનમાં રાખીને કે પહેલાથી જ પસંદ કરાયેલા વ્યક્તિઓને હોમિયોપેથિક તબીબી અધિકારી તરીકે નિયુક્ત કરવામાં

આવ્યા છે અને બે વર્ષથી વધુ સમયથી તેમના હોદ્દા પર કાર્યરત છે અને તેમને આ રિટ અરજીઓમાં પક્ષકાર બનાવી શકાય નહીં, જોકે તેમાંથી કેટલાકે અરજીઓ દાખલ કરીને હસ્તક્ષેપ કર્યો છે અને તેમની સુનાવણી કરવામાં આવી છે, અને વધુમાં જણાવ્યું છે કે, નવી પસંદગીથી ગેરવાજબી રીતે વિલંબ થશે અને સામાન્ય રીતે જનતાને અસુવિધા થશે, અમે વ્યાપક હિતમાં આવું કરવાનું ટાળીએ છીએ. તેથી, સુનાવણીના અંતે, અમે વિદ્વાન સ્ટેન્ડિંગ કાઉન્સેલ પાસેથી માહિતી માંગી હતી કે હોમિયોપેથિક તબીબી અધિકારીઓની કેટલી જગ્યાઓ હજુ પાછા ખાલી છે. વિદ્વાન સ્ટેન્ડિંગ કાઉન્સેલે રાજ્ય વતી એક સોગંદનામું દાખલ કર્યું હતું અને તેની સાથે તા.૨૦/૦૫/૧૯૯૬ ના રોજનો પત્ર જોડ્યો હતો, જેમાં ખુલાસો થયો હતો કે હોમિયોપેથિક તબીબી અધિકારીઓની ૫૦ જગ્યાઓ હજુ પાછા ખાલી છે, જેમાંથી ૧૫ જગ્યાઓ મહિલા ઉમેદવારો માટે અનામત છે. તેથી, આ તમામ સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારો મત છે કે કેસની હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને, હોમિયોપેથિક તબીબી અધિકારીઓની ખાલી જગ્યા પર નિમણૂક માટે તમામ અરજદારોના નામ રાજ્ય સરકારને મોકલવા માટે આયોગને નિર્દેશ જારી કરવો ન્યાયી રહેશે.

હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલી પસંદગીના કલમનું અર્થઘટન આ કોર્ટ દ્વારા કેસોના સમૂહમાં આપવામાં આવેલા નિર્ણયોના દૃઢતાથી થાય છે.

આ કોર્ટે સતત એવું ઠરાવ્યું છે કે, જ્યારે પસંદગી સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા અને રૂબરૂ મુલાકાત દ્વારા મૂલ્યાંકન કરાયેલ મેરીટના આધારે કરવામાં આવે છે, ત્યારે વધારાની લાયકાતને પ્રાધાન્ય આપવાનો અર્થ એ થશે કે, ગુણાત્મક અને માત્રાત્મક રીતે સમાન હોવા છતાં, વધારાની લાયકાત ધરાવતા લોકોને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે. ઇન્ટર સે મેરીટ અને યોગ્યતાને ધ્યાનમાં લીધા વિના, તેનો અર્થ એન બ્લોક પસંદગી નથી.

સચિવ (આરોગ્ય) આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગ વિરુદ્ધ ડૉ. અનિતા પુરી (૧૯૯૬) ૬ એસસીસી ૨૮૨ માં, આ કોર્ટે ઠરાવ્યું કે પસંદગીની લાયકાત પસંદગી માટે હકદાર નથી. તે કિસ્સામાં ડેન્ટલ ઓફિસરની જગ્યા માટે અરજીઓ મંગાવતી જાહેરાતમાં બી.ડી.એસ. લઘુત્તમ લાયકાત તરીકે સૂચવવામાં આવી હતી પરંતુ ઉચ્ચ ડેન્ટલ લાયકાત માટે પસંદગી નક્કી કરવામાં આવી હતી. આ કોર્ટે એસ.સી.સી. પી. ૨૮૫ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:—

"માન્ય છે કે, ડેન્ટલ ઓફિસરની જગ્યાઓ માટે ઉમેદવારો પાસેથી અરજીઓ મંગાવવા માટે પ્રકાશિત કરવામાં આવેલ જાહેરાતમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે, આ જગ્યા માટે લઘુત્તમ લાયકાત બી.ડી.એસ. છે. ઉચ્ચ ડેન્ટલ લાયકાત માટે પસંદગી આપવી જોઈએ તેવી પણ

જોગવાઈ હતી. તેમાં પણ કોઈ વિવાદ નથી કે એમ. ડી. એસ. એ પદ માટે જરૂરી લઘુત્તમ લાયકાત કરતાં ઉચ્ચ લાયકાત છે અને સામાવાળા નં.૧ પાસે તે ડિગ્રી હતી. તો પછી પ્રશ્ન એ ઊભો થાય છે કે શું એમ. ડી. એસ. લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિ ઉપરોક્ત જાહેરાતમાં ઉચ્ચ લાયકાતને પ્રાધાન્ય આપતા અધિકારના આધારે પસંદગી અને નિમણૂક માટે હકદાર છે? ઉપરોક્ત પ્રશ્નનો જવાબ નકારાત્મક હોવો જોઈએ. જ્યારે કોઈ જાહેરાતમાં કોઈ ચોક્કસ લાયકાતને તે પદ માટે લઘુત્તમ લાયકાત તરીકે નિર્ધારિત કરવામાં આવે છે અને વધુમાં એવું પણ કહેવામાં આવે છે કે, ઉચ્ચ લાયકાતને પસંદગી આપવી જોઈએ, ત્યારે તેનો એકમાત્ર અર્થ એ થાય છે કે, ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતા ઉમેદવારોને થોડું વધારે મહત્વ આપવું જોઈએ. પરંતુ કોઈ પણ કલ્પના દ્વારા તેનો અર્થ એ કરી શકાય નહીં કે ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિ આપમેળે પસંદગી અને નિમણૂક માટે હકદાર બને છે. કોઈ પણ કાયદાકીય માપદંડની ગેરહાજરીમાં, જાહેર સેવા આયોગ જેવી નિષ્ણાત સંસ્થા, પદ માટે વ્યક્તિની યોગ્યતા નક્કી કરતી વખતે, યોગ્યતાના મૂલ્યાંકન અને ઉમેદવારની પસંદગીની તેની પદ્ધતિ વિકસાવવાનો વિવેક ધરાવે છે. ઉમેદવારની યોગ્યતા અને યોગ્યતાનું મૂલ્યાંકન તેની પાસે રહેલી લાયકાતના આધારે નહીં, પરંતુ અન્ય જરૂરી પરિબલો જેવા કે ઉમેદવારની કારકિર્દી, પસંદગી યોજાવાની હોય તે કોઈપણ ક્ષેત્રમાં અનુભવ; રૂબરૂ મુલાકાત દરમિયાન નક્કી થનારી નોકરી

માટે તેની સામાન્ય યોગ્યતા, રમતગમત અને અન્ય સંલગ્ન વિષયો જેવી વધારાની પ્રવૃત્તિઓ, રૂબરૂ મુલાકાતમાં મૂલ્યાંકન કરાયેલ ઉમેદવારનું વ્યક્તિત્વ અને અન્ય તમામ મહત્વપૂર્ણ પરિબલોને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે, જે નિષ્ણાત સંસ્થા દ્વારા વિકસાવવામાં આવે છે, જેથી તે પદ માટે ઉમેદવારની યોગ્યતાનું મૂલ્યાંકન કરી શકાય. આ બાબતના આ દૃષ્ટિકોણથી, અમારા ધ્યાનમાં લેવાયેલા મંતવ્યમાં, હાઈકોર્ટે એવું ઠરાવવામાં સંપૂર્ણપણે ભૂલ કરી હતી કે સામાવાળા નં.૧ જેવા એમ. ડી. એસ. લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિ પસંદગી અને નિમણૂક માટે હકદાર હતી, જ્યારે સરકારે જાહેરાતમાં સૂચના આપી હતી કે, ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિને થોડું પ્રાધાન્ય મળશે. તેથી, હાઈકોર્ટનો આ નિષ્કર્ષ સંપૂર્ણપણે બિનટકાઉ છે અને તેને ઉલટાવી દેવો જોઈએ."

આ કોર્ટે ફરીથી સચિવ, એ.પી. જાહેર સેવા આયોગ વિરુદ્ધ વાય.વી.વી.આર. શ્રીનિવાસુલુ (૨૦૦૩) ૫ એસસીસી ૩૪૧ માં આ જ પ્રશ્નનો વિચાર કર્યો અને એસસીસી પી. ૩૪૮ પર નીચે મુજબ નિર્ણય આપ્યો: –

"અમારા મતે પ્રાધાન્ય શબ્દનો અર્થ વિવિધ રંગોમાં હોઈ શકે છે, જે તેના ઉપયોગના સંદર્ભ, હેતુ અને ઉદ્દેશ્યને ધ્યાનમાં રાખીને કલ્પના કરાયેલી બાબતોની યોજના હેઠળ રંગીન છે. તેથી, તેનો અર્થ એકલતા કે અલિપ્ત

રીતે ન કરવો જોઈએ, જેમાં સાર્વત્રિક મહત્વનો અર્થ દર્શાવવામાં આવે છે, જે બધી આકસ્મિક પરિસ્થિતિઓ માટે અપરિવર્તનશીલ ઉપયોગ માટે સક્ષમ છે. આ કેસમાં પસંદગી માટેની પ્રક્રિયામાં લાયકાત કસોટી, લેખિત પરીક્ષા અને મૌખિક કસોટી અથવા રૂબરૂ મુલાકાતનો સમાવેશ થાય છે અને પસંદગીની અંતિમ યાદી તેમાં મેળવેલા ગુણના આધારે હોવી જોઈએ. જો યોગ્યતા અને સર્વાંગી મેરીટનો નિર્ણય આ રીતે જ કરવાનો હોય તો, આ બધાને ફક્ત એટલા માટે ઓવરરાઈડ કરવાનું શું વાજબીપણું હોઈ શકે કારણ કે, કોઈ ચોક્કસ ઉમેદવાર પાસે વધારાની લાયકાત છે જેના આધારે, પસંદગીની પણ કલ્પના કરવામાં આવી છે. નિયમોમાં તે ઉમેદવારોના અલગ વર્ગીકરણની જોગવાઈ નથી અથવા તેમના માટે પસંદગીના અલગ ધોરણો લાગુ કરવામાં આવ્યા નથી. અમારા મતે, નિયમોમાં કલ્પના કરાયેલ પ્રાધાન્ય નો અર્થ, વસ્તુઓની યોજના હેઠળ અને સંદર્ભની દ્રષ્ટિએ પણ, અનામત જેવી સંપૂર્ણ એન બ્લોક પસંદગી અથવા ફક્ત તેમના માટે પસંદગીની અલગ અને વિશિષ્ટ પદ્ધતિ હોઈ શકે નહીં. વધારાની લાયકાતને મહત્વ આપવા માટેના માત્ર પસંદગીના નિયમને અનામતના નિયમ અથવા સંપૂર્ણ અગ્રતાના નિયમ તરીકે લાગુ કરી શકાતો નથી. આવી રચના માત્ર યોગ્યતાના આધારે જાહેર સેવા આયોગ દ્વારા કલ્પના કરાયેલ પસંદગી યોજનાને નબળી પાડશે નહીં, પરંતુ તે એવા લોકો માટે ભારે મુશ્કેલી અને અન્યાય પણ લાવશે જેમની

પાસે જરૂરી લઘુત્તમ શૈક્ષણિક લાયકાત છે જેના સાથે તેઓ વધારાની લાયકાત ધરાવતા લોકો સાથે સ્પર્ધા કરવા માટે હકદાર છે, અને તેમની શ્રેષ્ઠતા અને પદ માટે તેમની યોગ્યતા દર્શાવશે. તેમના દાવાઓને વિચારણા માટે લેવા માટે પણ તેને આપવામાં આવેલા પસંદગીના અધિકાર તરીકે જોવામાં ન આવે. બીજી બાજુ, કલ્પના કરાયેલ પસંદગી ફક્ત ત્યારે જ આપવી જોઈએ જ્યારે બધા લાયક ઉમેદવારોના દાવાઓને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે અને જ્યારે તેમાંથી કોઈ એક અથવા વધુ ઉમેદવારોને વધારાની લાયકાતનો ઉપયોગ કરીને વાસ્તવિક પસંદગીના સંદર્ભમાં અન્ય ઉમેદવારોની તુલનામાં સમાન સ્થાન આપવામાં આવે.

આ કેસમાં, જાહેરાતમાં દર્શાવેલ હોમિયોપેથીના પદ માટે જરૂરી શૈક્ષણિક લાયકાત હોમિયોપેથીમાં માન્ય ડિગ્રી અથવા હોમિયોપેથીમાં માન્ય ડિપ્લોમા હોવી જરૂરી હતી. એક જોગવાઈ ઉમેરવામાં આવી છે કે ડિગ્રી ધારકોને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે. આનો અર્થ એ થશે કે, જાહેરાતમાં દર્શાવેલ હોમિયોપેથીમાં માન્ય ડિપ્લોમા પણ એક જરૂરી લઘુત્તમ શૈક્ષણિક લાયકાત છે જેની સાથે તેઓ ડિગ્રી ધરાવતા ઉમેદવારો સાથે સ્પર્ધા કરવા માટે હકદાર છે. "પ્રાધાન્ય" શબ્દનો અર્થ એ થશે કે, જ્યારે જાહેરાતમાં દર્શાવેલ જરૂરી શૈક્ષણિક લાયકાત ધરાવતા અને લાયકાત ધરાવતા બધા ઉમેદવારોના દાવાઓને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે અને જ્યારે તેમાંથી એક અથવા વધુ ઉમેદવારો સમાન રીતે સ્થાન પર જોવા મળે,

ત્યારે કમિશન દ્વારા તૈયાર કરાયેલ મેરિટ યાદીમાં અન્ય ઉમેદવારોની સરખામણીમાં ફક્ત વધારાની લાયકાતને જ ઝુકાવ પરિબળ તરીકે લઈ શકાય. પરંતુ પ્રાધાન્યનો અર્થ એ નથી કે ઇન્ટર સે મેરીટ અને યોગ્યતાને ધ્યાનમાં લીધા વિના, એન બ્લોક પસંદગી કરવામાં આવે.

આ ઉપરાંત, આ કોર્ટે સતત એવું ઠરાવ્યું છે કે, ઉમેદવારનું નામ મેરિટ લિસ્ટમાં સામેલ થવાથી નિમણૂકનો કોઈ અવિશ્વસનીય અધિકાર મળતો નથી. [શંકરસન દાસ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ, એ.આઈ.આર ૧૯૯૧ એસ.સી ૧૬૧૨ અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ ચંદીગઢ વિરુદ્ધ દિલબાગ સિંહ, (૧૯૯૩) ૧ એસ.સી.સી ૧૫૪ જુઓ]

ઉપરોક્ત હકીકતોમાં અમારું સ્પષ્ટ માનવું છે કે, આયોગ દ્વારા સામાવાળાઓની પસંદગી કરવામાં આવી ન હોવા છતાં, હાઈકોર્ટે આવા નિર્દેશો જારી કરીને પોતાને ગેરમાર્ગે દોર્યા છે.

અહીં સામાવાળાઓ તરફના વકીલ દલીલ કરશે કે, તા.૧૯/૦૭/૧૯૯૬ ના રોજ હાઈકોર્ટનો દીવાની પરચૂરણ રિટ પિટિશન નં.૧૦૧૭૫/૧૯૯૪ અને બેચમાં પસાર થયેલો આદેશ હવે અંતિમ સ્વરૂપ પામ્યો હોવાથી, હાલની અપીલમાં આપેલા સમાન નિર્ણય બાદ હાઈકોર્ટનો અનુગામી આદેશ પણ રદ

કરવો જોઈએ.અમે આ દલીલને સ્વીકારી શકતા નથી. આવા વિવાદનું પાલન કરવું એ ગેરકાયદેસરતાને ટકાવી રાખવા સમાન હશે. અમે અપીલકર્તાઓના વકીલની દલીલોમાંથી એકનો નિકાલ પણ કરી શકીએ છીએ.વકીલે દલીલ કરી હતી કે તા.૧૯/૦૭/૧૯૯૬ ના રોજ દીવાની પરચૂરણ રિટ પિટિશન નં.૧૦૧૭૫/૧૯૯૪ માં હાઈકોર્ટના ચુકાદાને અનુગામી આદેશમાં અનુસરવામાં આવ્યો હતો, જે અપીલના આ બેચમાં રદ કરવામાં આવ્યો છે અને તેથી, તા.૧૯/૦૭/૧૯૯૬ ના રોજનો ચુકાદો સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર છે અને તેને પણ બાજુ પર રાખવો જોઈએ. અમે એકથી વધુ કારણોસર આ રજૂઆત સાથે સહમત થઈ શકતા નથી. સૌપ્રથમ, તા.૧૯/૦૭/૧૯૯૬ ના ચુકાદા સામે અપીલ કરવામાં આવી નથી અને તે હવે અમલમાં મુકાઈ ગયો છે અને તેને અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું છે. બીજું, દીવાની પરચૂરણ રિટ પિટિશન નં.૧૦૧૭૫/૧૯૯૪ અને તેના બેચમાં રિટ અરજદારો, જેને હાઈકોર્ટે તા.૧૯/૦૭/૧૯૯૬ ના ચુકાદામાં મંજૂરી આપી હતી, તે આપણી સમક્ષ નથી.

જોકે, તા.૧૯/૦૭/૧૯૯૬ ના રોજ હાઈકોર્ટના ચુકાદા પછીના આદેશો, જે આ સિવિલ અપીલોમાં ફગાવી દેવામાં આવ્યા છે, તેને રદ કરવામાં આવે છે અને બાજુ પર રાખવામાં આવે છે. તદનુસાર, સિવિલ અપીલ નં.૫૭૫૭-૫૭૫૮/૦૨, ૫૭૬૧-૫૭૬૩/૦૨, ૫૭૬૫-૫૭૬૬/૦૨, ૫૭૬૪/૦૨, સી.એ.નં.૩૦૯૮/૨૦૦૬ @ એસએલપી (સી) નં.૨૪૭૧૦/૦૨,

સી.એ.નં.૩૦૯૭/૨૦૦૬ @ એસએલપી (સી) નં.૨૪૧૮૯/૦૨,
સી.એ.નં.૧૭૪/૦૫, સી.એ.નં.૨૭૫/૦૫, સી.એ.નં.૨૭૬/૦૫,
સી.એ.નં.૨૭૮/૦૫, સી.એ.નં.૧૧૯૦/૦૫, સી.એ.નં.૧૧૯૧/૦૫,
સી.એ.નં.૧૧૯૨/૦૫, સી.એ.નં.૧૧૯૩/૦૫, ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને ઉત્તર
પ્રદેશ જાહેર સેવા આયોગ દ્વારા દાખલ કરાયેલ સી.એ. નં.૨૭૩૪/૦૫ અને
સી.એ. નં.૭૫૩૩/૨૦૦૫ માન્ય છે.

સિવિલ અપીલ નં.૭૦૧૩/૨૦૦૪ અને નં.૫૭૬૦/૨૦૦૨ રદ કરવામાં
આવે છે. પક્ષોને તેમનો ખર્ચ જાતે ઉઠાવવાનું સૂચવવામાં આવે છે.

અરજીઓનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.